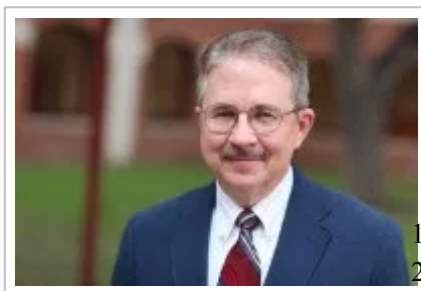

Stvoření z čeho? Olson píše a Cul de Sac odpovídá

Teologie | 14.2.2015 @ 23.16

Známý baptistický arminian Roger Olson, ex-letniční z důvodu „příliš mnoha (letničních) papežů,“ zveřejnil na svém blogu několik důvodů, proč věří ve stvoření z ničeho (creatio ex nihilo), které samo o sobě sice není Biblií explicitně vyučováno, ale podle Olsona patří mezi nezbytné součásti křesťanského světónázoru. Olson vysvětluje kontext celkem pěti teistických ontologických tezí.

1. Vesmír je nedílnou **Boží součástí** (panteismus).
2. Bůh stvořil svět z předem jsoucí **prahmoty**.
3. Bůh stvořil svět **sám ze sebe**.
4. Vesmír existuje **nezávisle na Bohu** a Bůh nezávisle na vesmíru.
5. Bůh stvořil vesmír **z ničeho**.

Olson tvrdí, že pouze pátá uvedená teze souhlasí s myšlenkovým pozadím evangelia a podporuje ho, kdežto ostatní teze pravdy evangelia nahlodávají. Stvořil-li Bůh svět z ničeho, pak je s ním zcela netotožný, je svatý a úplně soběstačný. Milost je proto opravdu totálně svobodný a nesobecký dar. Zlo je Bohu vzdálené, zakládá se ve svobodné volbě stvořené bytosti a Bůh za něj není zodpovědný.

Tato forma křesťanské ontologie je podle Olsona nevyhnutelná. Kappadočtí otcové ji objevili, nikoli vynalezli, v diskusi s helenismem a pohanstvím. Brání špatným pojetím zla, které je buď výsledkem nedokonalosti prahmoty a tudíž činitelem dualismu „Bůh versus svět“ (teze 2) nebo součástí Boha (teze 1 a 3) nebo výsledkem Boží ignorance (teze 4).

Můj dlouholetý přítel Cul de Sac, s nímž jsem na toto téma vedl několik rozhovorů, posílá svůj příspěvek k páté tezi. Jeho idiosynkratický názor pokládám za teistickou podobu libertarianismu, obecně dejme tomu arminianismu (byť v jeho případě nejde o přísná teologická dogmata, spíše o jejich volnou reflexi). Nakolik je Cul de Sac ortodoxní, nakolik heterodoxní a nakolik heretický, posuďte sami.

Olsonovo pojednání jsem si přečetl. Pokládám jej za správné, zdravé a soudržné, byť se v něm odráží veliký nešvar „správných směrů,“ že jakmile je někdo zaujme, vidí před sebou cíl a vidí, že je na správné cestě, tak se honem otočí a běží to oznámit všem, kdo jdou špatně. A přitom i správná cesta bývá klikatá, vede údolím, její povrch je proměnlivý a její znalost zavádějící. Ano, je tomu tak i zde. Ortodoxní tezi „stvoření z ničeho“ přijímám, ale nikoli bez komplementární **teze Božího vyprávění**.

Kde je Bůh? Ve vztahu k bytí samotnému je Bůh jeho věčnou podmínkou. Bůh svým vlastním bytím garantuje všechno, co je. Esence bytí jednotlivé existence je v Bohu. Jinak to nemůže být! Představ si, věřící křesťane, že by Bůh zanikl. Nikoli filosoficky, nikoli nevírou, ale naprosto reálně. Neznamenaloby to konec všeho, co je? Uvnitř tušíš, že něco takového je nepředstavitelné, protože ty sám jsi součástí Boží sebereflexe. A proto je Bůh podmínkou bytí. Tím neříkám, že všechno je Bůh, ani že všechno je stvořeno z Boha. Říkám jen, že je všude přítomný, protože kde přítomný není, tam není nic. Právě proto, že je podmínkou bytí, je Bůh všude přítomný. A právě proto, že je přítomný všude se domnívám, že je podmínkou bytí. Člověk si to jen neuvědomuje stejně jako když ryba je ta poslední, kdo si všimne vody v rybníce.

Bůh je jako Vypravěč. A všechno, co je, je vlastně součástí Jeho vyprávění. Vypravěč zná konec příběhu, je tvůrcem jeho postav i autorem jeho dění. Navíc, v každém okamžiku existence těchto postav je Bůh esencí jejich bytí. Jsou proto postavy řízené determinismem? Je jejich osud předurčen? Zde říkáme rozhodně ne! Ano, byl by předurčen, kdyby byl sám Vypravěč vázán scénářem, který mu podsunul někdo jiný. Osud postav v knize, kterou čteš, je předurčen, protože je to román a ty už nemáš možnost spolupodílet se na jeho ději. Ale Vypravěč je víc než čtenář a jeho postavy víc než jména na papíře.

Člověk je Boží sebereflexí. Ano, člověk je v přesném slova smyslu „obrazem Božím,“ protože je Boží sebereflexí. Právě proto je jeho volba svobodná, protože Boží sebereflexe je stejně nekonečná jako záběr Vypravěčovy tvůrčí kreativity.

Možnost našich voleb tryská z nekonečna Boží reflexe sebe sama. Lidská možnost zachází až na samotný okraj nekonečna oceánu Jeho mysli, v níž se neustále rodí Vyprávění, neustále vrcholí a neustále zaniká. Řekni mi, proč je Bůh nespravedlivý? A proč je spravedlivý? A kde se v tobě vzalo ponětí spravedlnosti? A co tě přimělo rozjímat o ní? Je to protože Bůh klade tvými ústy otázku sám sobě. A tvými svobodnými skutky reflektuje vlastní nitro. Říkám tím, že zlo je součástí Boha? Ne, vždyť zlo je odsouzeno jako hrozný omyl!

Představ si zlo. Třeba jak dítě trpí. Vidiš? Jen samotná představa je nesnesitelná a ty mne teď máš za cynika, necitu, sadistu. Jaká úděsná věc! Není proto Bůh sám cynik, necita a sadista? Nesnesitelné utrpení je kauzálně podmíněno zlem omylu některé svobodné volby, jenž je výrazem Boží sebereflexe. Proto je každé utrpení jako křik rozléhající se v Boží mysli: Toto je omyl, tudy ne!

Summa summarum: Omyl je tou částí vyprávění, která svědčí o omylu. Opak omylu svědčí o záměru vyprávění. Obojí odhaluje Boží nitro. Omyl jako cosi, co musí být zavrženo a opak omylu jako cosi, co přetrvává jako součást záměru, jímž je plně reflektovat Boha jako jsoucno. Bůh zná omyl i správné rozhodnutí předem, protože předem je pro něj potom. Ale v rámci lineární dynamiky vyprávění je svoboda rozhodnutí zaručena právě tím, že ve Vypravěčově mysli dochází ke střetu dokonalé kreativity a plné kontroly s nekonečnou sebereflexí v jednotlivé existenci, jejíž Bůh je esencí.

<https://selah.diet/teologie/stvoreni-z-ceho-olson-pise-a-cul-de-sac-odpovida/>